

Izhaja vsak dan razen nedelj in praznikov.
Issued daily except Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredništvo in upravniki preostali
2637 S. Lawrence Ave.
Office of Publication
2637 South Lawrence Ave.
Telephone, Rockwell 4904

LETO—YEAR XXV.

Čena lista je \$5.00

Registered as second-class matter January 28, 1916, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879.

Chicago, Ill., petek, 4. marca (March 4), 1932.

Subscription \$6.00 Yearly

STEV.—NUMBER 54

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

Japonske avtoritete ustavile sovražnosti v Sangaju

Japonci so dosegli vse, kar so nameravali, naka so se odločili, da prenehajo z napadi. Kitajske čete zapustile Čapej in se umaknile iz Sangaja. Japonska predložila pogoje za vzpostavitve miru

Sangaj, 3. marca. — Poveljništvo kitajske armade ne zaupa Japoncem, ki so naznanili, da bodo prenehali z militarističnimi aktivnostmi. Kitajci smatrajo naznanilo za pretezo ter trdijo, da se japonske čete pripravljajo na nov napad v smeri proti Nanzangu.

Sangaj, 3. marca. — Poveljništvo japonske armade je danes objavilo uradno izjavo, v kateri naznanja, da bo prekinilo militaristične operacije v Sangaju. V izjavi pravi, da je japonska armada dosegla svoj cilj, ki je protekcija japonskih življenj in lastnine in varnost mednarodne naselbine, in vsled tega so se odločili na takojšnje uklinjenje sovražnosti.

Sangaj, 3. marca. — Japonska, ki je pogrnala kitajsko armado, ki je branila Sangaj, dvanaest milj iz mesta, je danes izročila kitajskim avtoritetam pogoje, na katerih bazi je pripravljena ukiniti sovražnosti.

Japonske pogoje je predložil kitajskim avtoritetam general Yosinori Sirakawa, vrhovni poveljnik japonske armade, potem, ko se je morala devetnajst kitajska armada, ki je uspešno odbijala japonske napade 35 dni, umakniti do Nanzangu. General Ting-ka, poveljnik kitajske armade, je odredil umik šele potem, ko je uvidel, da njegove čete niso kos modernemu opremljeni japonski vojni mašini. Kitajske čete so zasedle nove pozicije v Nanzangu in se pripravile, da odbijejo morebitne japonske napade.

Japonski pogoji vsebujejo sledeče točke:

1. Kitajska mora umakniti svoje čete na ozemlje, katerega bo določila Japonska sporazumno s Kitajsko, Japonci pa bodo prenehali s sovražnostmi za določeno dobo, medtem pa se bodo vrnila pogajanja glede premirja. Detajle premirja morajo odobriti japonske in kitajske militaristične avtoritete.

2. V teku premirja se bo vrnila konferenca v Sangaju med Japonsko in Kitajsko, na katero bodo lahko poslane svoje reprezentante tudi zainteresirane velesile. Na konferenci se bo razpravljalo o metodah glede odzračila kitajskih in japonskih čet in ukrepih glede vzpostavitve in vzdrževanja miru v Sangaju in okolici ter o zaščiti življenja in lastnine inozemcev.

3. Kitajci morajo prvi umakniti svoje čete v določeno razdaljo; kadar se to zgodi, se bo tudi japonska armada umaknila na ozemlje v bližini wusungskih utrdb. Kakor hitro bodo vzpostavljene normalne razmere, bo Japonska odpoklicala svoje čete s tega ozemlja.

4. Ako bi katerakoli stranka kršila pogoje, ki se nanadajo na premirje, tedaj ima druga stranka pravico do svobodne akcije. Japonske čete so večeraj okupirale distrikt Lungwa, kakor tudi kitajske vojaške barake v bližini železniške postaje. Kitajske čete so razstrelile železniški most, ko so se morale umakniti s svojih pozicij v bližini francoskih koncesij.

Japonska armada je v uspešnem naskoku zasedla glavni stan generala Ting-kaja, pretrgala kitajske vrste ob kjangwanski fronti in pregnala Kitajce iz Čapeja, kitajske četni, ki je bila pozorišče divjih pouličnih bitk med Kitajci in Japonci, odkar so slednji izkrcali prve čete v Sangaju.

OPOZICIJA PROTI JAPONSKIM MILITARISTOM

Finančni komitej noče odobriti bonдне izdaje za financiranje militaristične kampanje v Sangaju. — Vlada dementira vesti glede podpiranja belogardistov

Tokio, 3. marca. — Militaristi v japonskem kabinetu so naveli na opozicijo, ko so zahtevali oblast glede izdaja vladnih bonđov za financiranje militaristične kampanje v Sangaju.

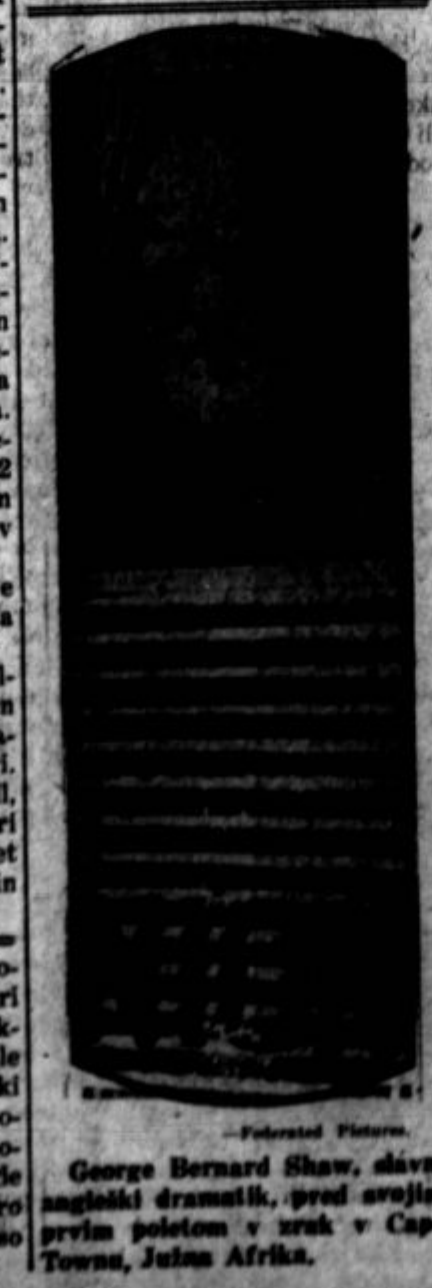
Finančni odsek, ki je odredil preiskavo situacije, je odklonil načrt militaristov, ki so zahtevali 22 milijonov jenov. Odsek je insistiral, da more le parlament odobriti načrt in radi tega je potrebno, da se ga skliče na zasedanje. Vlada, ki je pod vplivom vojne stranke, pa ne mara nič ališati o zasedanju parlamenta, ker se boji, da bi jo javna diskuzija o vprašanju vojnih dovolitev spravila v neroden položaj.

Člani kabineta so sedaj otvorili serijo konferenc, da pregovorijo finančni komitej na revizijo stališča. Ako se bo njihov namen izjalovil, tedaj se bo parlament sedel na izrednem zasedanju 15. marca.

Daal je vojna stranka izvojevala zmago pri zadnjih volitvah, se militaristi vseeno boje predložiti načrt, ki predvideva velike vsote za vojne operacije proti Kitajcem.

Japonski generalni konzul v Aleksandrovsku je informiral zunanji urad, da so Rusi izkrcali svoje čete na otoku Sahalin. Polovico tega otoka poseduje Rusija, drugo polovico pa Japonska v smislu pogodbe, ki je bila sklenjena po končani rusko-japonski vojni l. 1905.

Zvedelo se je tudi, da je zunanji urad instruiral japonskega poslanika v Moskvi Koki Hirohita, naj informira L. M. Karakhana, nadomestnega sovjetskega komisarja za zunanje zadeve, da so poročila glede japonske pomoči v Mandžuriji neutemeljena. Baš nasprotno je resnica. Japonska stori vse kar je v njeni moči, da omeji aktivnosti protisovjetskih elementov v Mandžuriji.

George Bernard Shaw, slavnj zaglaski dramatik, pred svojim prvim poletom v vrak v Cape Townu, Južna Afrika.

Mandžurija dobila diktatorja

Revolta proti novi državi še ni potlačena

Harbin, Mandžurija, 3. marca. — General Jiro Tamon je večeraj odredil brigado vojaštva proti kitajskim četam, ki so revoltirale proti novi mandžurski državi. General Ting Cao, ki je organiziral revolto, se je sicer podal, toda drugi voditelji rebelnih čet so naznanili, da ne bodo kapitulirali, temveč se bodo borili proti novi vladi do zadnjega moza.

Čangčun, Mandžurija, 3. marca. — Henry Pu-yi, bivši kitajski cesar, je postal diktator. Inavguracija je določena na 10. marca. Novi vladar Mandžurije sicer še ne pozna dolžnosti in oblasti svojega urada, toda znano je, da bo le prodje Japoncev, ki bodo odobrili kontrolo nad Mandžurijo.

Potvarjanje vesti o rudarskem konfliktu

Pisateljji so obdružili Associated Press sveto s operatorji. Časopisom pošilja pobarvane ali lažnjive vesti iz Harlana

New York, 3. marca. — Največja časopisna agencija za dnevne vesti, Associated Press, je obtožena po skupini ameriških pisateljjev, da prinaša pobarvane in lažnjive vesti o razmerah in borbi med rudarji in operatorji v Kentuckiju.

Pismo vsebuje te obdobje, podprte z dokazi, je bilo naslovljeno glavnemu upravitelju Associated Pressa, Kent Cooperju. V njem pravi Theodor Dreiser in Waldo Frank ter 15 drugih pisateljjev, ki so sodelovali v Dreiserjevih akcijah, da se raztrikarski operativni terorizem in lažne razmere na premogovnem polju v Kentuckiju, da ta časopisna agencija, če od začetka boja zasleduje sistematično politiko mišareprezentacije.

Dva glavna poročevalca Associated Pressa, Herndon Evans in Donald Whitehead, sta obenem urednika lokalnih časopisov v Harlanu in vodilni osebnosti. Poročila za Associated Press časopise sestavljata pristanakó, z vidika operatorjev in konservativnega malomeščanskega elementa v prizadetih krajih.

Ko so pred par tedni deputiji navallili na zadnjo skupino pisateljjev, ki je šla v Kentuckiju s namenom, da organizira pomožno akcijo in deli živila rudarjem, so jo napadli deputiji v spremstvu malomeščanske drhali. Alan Taub in Waldo Franku se razbili obraza, skupino pa izgnali iz države. O tem incidentu je Evans postal potom Associated Pressa vest, da sta se Taub in Frank med seboj spopadla in da je vsa skupina prostovoljno zapustila Kentuckiju.

V drugem slučaju, ko so deputiji v oktobru ubili nekega rudarja, je Whitehead postal v svet šerifovo varžijo o incidentu in izjave morilcev, namesto da bi bil prelekal in zasiljal tudi rudarje. In ko se je nahajal v Harlanu Dreiser, so ga tamošnji poročevalci Associated Pressa skušali na vse načine diskreditirati pred ameriško javnostjo. Pisali so celo, da je imel v nekem hotelu intimno razmerje z neko pisateljico, oziroma, da sta prenočila skupno v sobi. O nekem rudarju pa so pisali, da je pred leti zaslužil po \$500 na mesec. Namen te vesti je bil prikazati javnosti, da se rudarjem ne godi tako slabo; ako pa se, so temu pa sami krivi.

Associated Press se ponaša s svojo "nepripranostjo," da prinaša zanesljive in nepobarvane dnevne vesti, kar je seveda le fikcija, kot je to dokazal Upton Sinclair v svoji knjigi "The Brass Check." Z dnevnimi vestmi zalaga nad tisoč dnevnikov v Ameriki in je ogromna sila pri ustvarjanju "javnega mnenja," ki je pač tako, kakršno je meščansko časopisje.

STRIZENJE ODJE-MALCEV JE POSTAVNO

Na trgu je polno slabih in zdravju škodljivih predmetov. Zakon protektira podjetnike, ne pa konzumentov

New York, 3. marca. — (FP) — Koliko je stvari na trgu, ki so slabe kvalitete, ali vredne toliko kot Blazev žegen ali pa celo zdravju škodljive, je težko uganiti. Gotovo je le to, da jih je izredno veliko in da so radi razupitih oglašanj v veliki uporabi šrom dežele.

Eden od teh predmetov je tudi neka zobna pasta, ki je med najbolj raskričanimi pastami v deželi, katera pa je pozitivno škodljiva, ker razjede desno ali željst, ako se stalno rabl. Vsebuje 40% neke strupene snovi, "ki nima nič več čistilne veljave kot šlica soli," pravi Consumers Research, Inc., združena organizacija za protekcijo konzumentov, ki v svojih laboratorijih preiskuje predmete in daje o njih informacije svojem članstvu.

Vrednost omenjene snovi je v tem, da se je z njo še smrtno zastropilo številno oseb radi vnetja dlesne in nastopnega krvavenja ter zastropljenja. Ko je bil direktor Consumers Researcha F. J. Schlink vprašan, naj pove ime te paste, je rekel, da zakon tega ne dovoljuje, oziroma se vsak časopis ali pa tudi oseba izpostavi nevarnosti tožbe, ako to stori. Zakon namreč protektira izdelovalce, korporacije, ne glede na kvaliteto njihovih produktov, ne pa konzumentov. Dovoljuje pa je dajati zaupne informacije članom, ki plačajo sanje.

Na trgu je še neka druga ravno tako razpita zobna pasta kot prej omenjena, je rekel Schlink, in njeno svojstvo je, da je še slabša in dlesni še bolj nevarna. Vsebuje drobnemu pesku podobne granule, s katerimi se celo steklo razriše, ako se z nje drgne po njem.

Na trgu pa ni samo škodljiva ali slaba zobna pasta, temveč tisoče predmetov, katere ljudje rabijo dnevno in imajo večji ali manjši trg. Daal ima svezni Bureau of Standards, ki v svojih najmodernejših laboratorijih dnevno raziskava kvaliteto raznih predmetov in jih znanstveno preizkuvala, bogate informacije v svojih arhivih, veljajo te informacije le za vladne oddelke, ker jih biro ne sme objaviti. Vlada tega namreč ne dovoli, ker bi to škodovalo marsikateremu podjetju, ki bi šlo na kant kakor hitro bi konzumenti zvedeli resnico o kvaliteti njegovih produktov.

Te informacije je ameriškim konzumentom mogoče dobiti edino pri Consumers Research, Inc., 340 W. 23 St., New York. To organizacija je pred leti ustanovila skupina inženirjev in kemiklov s namenom protektirati konzumente pred brezvestnimi ameriški podjetniki. V svojih laboratorijih vodi raziskave in analize o kvaliteti raznih potrebščin in daje informacije o njih svojim članom. Vse informacije pa so strogo zaupne, radi protekcije pred kaznjjo. Članarina stane letno \$2 na osebo in za to vsoto dobiva periodične publikacije, v katerih so informacije o kvaliteti preiskanih predmetov. Organizacija sedaj šteje 35,000 članov.

"Nam je znana tonika za lase, ki jo prodajajo v departmentnih trgovinah, katera pa vsebuje je snov, ki je povzročila že več smrti," je rekel Schlink. "Znana so nam močno oglašana zdravila za razne bolezni, ki so brez vsake vrednosti. Vemo tudi, da so nekateri najcenejši produkti najboljši in najdražji najslabši. Naše največje zadoščanje je v tem, da se teh informacij, ki jih zbiramo sami ali pa dobimo iz zanesljivih virov, poslužuje vedno več oseb, ki v tisočih pristopajo v našo organizacijo. In

Nova preizkušnja za Ligo narodov

Japonsko-kitajski spor je zavzel nov značaj. Liga bo morala pokazati odločnost pri reševanju kočljivega vprašanja

Zeneva, 3. marca. — Delegati držav, ki so članice Lige narodov, se bodo danes sestali na prvem izrednem zasedanju, na katerem se bo izključno diskuziralo o japonsko-kitajskem konfliktu. Odločiti bodo morali in sicer takoj, da li pravila Lige sploh kaj štejejo v slučaju, kjer sta dve članici Lige zapleteni v ostrem konfliktu.

Opozicija sicer pripravlja obstrukcije, toda vtilo temu bo morala Liga pokazati svojo moč ter dokazati, da je smotna reševati pereča vprašanja.

Liga narodov je prošil ponedeljek še mislila, da bo mogla nekaj pokazati na izrednem zasedanju. Pričakovala je, da bošta Japonska in Kitajska proglašili premirje, toda zgodilo se je baš obratno. Japonska je izvojevala odlično zmago, ko je prisilila kitajsko devetnajsto armado v Sangaju na umik. Vprašanje je, da li je Japonska pripravljena na sklenitev premirja sedaj, ko je izvojevala veliko bitko.

Baron Taunoo Matusaira bo na tem zasedanju osnačil stališče japonske vlade glede situacije v Sangaju. Japonska amatra, da more Liga narodov razpravljati le o tej situaciji, ne pa o položaju v Mandžuriji, kjer je bila vzpostavljena nova vlada. Vprašanje Mandžurije je po mnenju Tokija rešeno in intervenicija Lige narodov je radi tega nepotrebna.

Zdaj, ko so Japonci premagali Kitajce v Sangaju, bo Tokio najbrj zahteval končanje protijaponskega bojkota. Nekateri opasovali tudi menijo, da bo Japonska zahtevala ekspanzijo mednarodne kolonije v Sangaju. Matusaira je še namignil, da Japonska ne priznava, da bi bila tekom spora na Daljnem vzhodu kršila Ligino pogodbo niti devetdrtavnega pakta, ki garantira teritorialno integralnost Kitajske. Njeno stališče torej je, da Kitajska niti druge države ne smejo voditi bojkota proti Japonci, ker ni slednja kršila določb omenjenih paktov.

Lindberghu vrnejo otroka za \$50,000

Hopewell, N. J. — Letalec Lindbergh je bil v sredo obveščen z dopisnico, ki je bila oddana na pošto v Newarku, N. J., da je njegov ukraden otrok na varnem in ničesar mu ne manjka, toda Lindbergh se mora strogo držati navodil, če hoče dobiti otroka živga nazaj. Nota, katero sta Lindbergh in njegova žena našla v sobi, v kateri je zmanjkalo otroka v torek zvečer, se glasi, da mora letalec plačati \$50,000 v gotovini na omenjenem mestu. Daal je vsa domača policija in narodna garda države New Jersey na nogah že dva dni, niso še našli najmanjšega sledu za ugrabitelja; sled drži le od Lindberghove hiše do avta, ki je čakal na cesti. Iz odstavčevja v blatnih tleh je sklepati, da sta bili dve osebi, možki in ženska, ki sta ukradli otroka. Po vsej Ameriki je velikansko razburjenje zaradi tega dogodka. Kakor vse kaže, je Lindbergh pripravljen plačati zahtevano vsoto in ne bo izdal ugrabiteljev, dokler ne bo otrok v njegovih rokah.

Zborniški odsek odobril predlogo proti Injunkcijam

Washington, D. C. — Justični odsek niže kongresne zbornice je v sredo sklenil, da priporoči Norrisovo predlogo za omejitev federalnih injunkcij v sprejetje. Senat jo je že sprejel.

Ker Consumers Research ni ustanovljena za profit, za nas pomeni čimvečje število naročnikov tembolj efektivne raziskave.

NAPOVEDUJE POL-LOM ŽENEVSKE KONFERENCE

Velesile izdajo več denarja za moralne naprave sedaj kot pred svetovno vojno

Zeneva. — (FP) — Medtem, ko divja vojna na Daljnem vzhodu še več kot šest mesecev, diplomatični zastopniki 54 držav razpravljajo na razorožitveni konferenci o načrtih za preprečenje vojn.

Alli more delavstvo pričakovati, da bo konferenca v Ženevi res podzvela korake za zmanjšanje militarističnega bremena in preprečila drugo svetovno vojno? Te države, ki so poslale svoje zastopnike na konferenco, potrebujejo letno skoro pet milijard dolarjev za oboroževanje, all dvakrat več kot pred svetovno vojno. William Terry, urednik revije "Chronicle," še sedaj napoveduje, da bo razorožitvena konferenca popoln neuspeh. Nalednja dejstva podpirajo Terryjevo napoved:

Med leti 1921 in 1930 so pomorske velesile, Združene države, Velika Britanija in Japonska, imele še tri konference za redukcijo oboroževanja na morju. Na prvi konferenci je bil dosežen dogovor glede znižanja števila vojnih ladij. Do tega dogovora je prišlo le radi tega, ker so velike vojne ladje postale stare grožje in več ne odgovarjajo sedanjemu času novih iznajdb in moralnih naprav.

Te pomorske sile so res reducirale število vojnih ladij, toda namesto teh so ugradile križarke in submarinke. Eoročilo Lige narodov pokazuje, da so imele te velesile ob koncu leta 1931 šestkrat večje število submarink in križark kot v letu pred svetovno vojno.

Združene države so potrebole l. 1913 \$137,000,000 za svojo vojno mornarico, l. 1931 pa več kot \$400,000,000.

Amerika ni bila zadovoljna s takim "razoroženjem" na morju, vsled tega je s pomočjo Francije uveljavila Kelloggov pakt, katerega je podpisalo večje število držav. Ta pakt se glasi, da vse države, ki ga ratificirajo, "se odrečejo vojni kot instrumentu narodne politike pri reševanju spornih vprašanj." Isti dan, ko je ameriški senat ratificiral ta pakt, je tudi določil veliko vsoto za gradnjo desetih novih križark. To je bil rezultat prejšnjih konferenc, kar pomeni, da bo tudi razorožitvena konferenca v Ženevi fiasko.

Protisovjetska demonstracije v Harbinu

Japonske avtoritete priredile belogardistom oficijelni sprejem

Moskva, 3. marca. — Poročilo, ki ga je poslala sovjetska časopisna agencija Taas iz Peipinga in so ga večeraj objavili moskovski časopisi, se glasi, da so japonski uradniki v Harbinu, Mandžurija, navdušeno sprejeli čete belogardistov, ko so prispele v to mesto.

Poročilo pravi, da je zastopnik belogardistov sprejel tajnik japonskega konzulata v Harbinu. Belogardisti so prišli pred konzulat v spremstvu japonskih uradnikov, kateri so jih prej. oficijelno sprejeli na železniški postaji. Oddelek japonske konjenice je tudi sodeloval pri ceremonijah. Belogardisti so se potem nastanili v posebnih vojaških barakah, katere so pripravile zanje japonske avtoritete.

Drugo poročilo iz Peipinga se glasi, da so belogardisti uprizorili velike demonstracije pred kolodvorom kitajske vzhodne železnice, v katerih so se žule grožnje proti sovjetski Rusiji in njenim državljanom v Harbinu.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASLO IN LISTINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Narodina in Zdravna drava (even Chicago) in Kanado \$2.00 na leto, \$2.00 na pol leta, \$1.50 na četrt leta; na Chicago in Chicgo \$7.50 na leto, \$5.75 na pol leta; na Londonu \$9.00.

Subscription rates for the United States (except Chicago) and Canada \$2.00 per year, Chicago and Chicgo \$1.50 per year, foreign countries \$9.00 per year.

Cole's notice on deposits—Subscriptions are not made.

Advertising rates on agreement—Manuscripts will not be returned.

Member of the Federated Press

Datum v obljubo, za primer (Feb. 28. 1932), prišlo našemu uredniku, da vsa leta v tem letu, preden pridejo v svet, poveriti se morajo, da se vasi list ne ustavi.

Zakaj se brezposelni ne organizirajo?

Delavski departement v zvezni vladi sam priznava, da je v tem momentu šest milijonov delavcev brez dela v Združenih državah; voditelji Ameriške delavske federacije pravijo, da jih je 8,300,000. Nihče ne ve natanko. Deset milijonov bo najbližje resnici.

Vsa ta ogromna masa, ki z odvsnimi ženami in otroci šteje najmanj trideset milijonov oseb, se vrta in premiče zbegano po deželi kakor brez glave; vsak zase trpi in čaka odrešenja in morda čudeža. Število je tuaka, ogromno število, ki pa je brez pomena in mrtvo, dokler ni skupne, koncentrirane akcije brezposelnih delavcev. Brezposelni se nečejo ali ne znajo organizirati v kompaktno in močno falango, ki bi lahko razumno nastopila in pritisnila na zbornice in druge odgovorne faktorje in si kaj pridobila. Vsakdo čaka, da bo nekdo drugi nekaj naredil zanj. Edino v kručnih vrstah se javljajo, edino tam stoji v dolgih linijah ponižno in berško čakajoča na miloščno priznanje. Edino tam so solidarni.

Take pasivnosti, take mrtvosti, ni bilo še nikdar med brezposelnimi maso v Ameriki. In to velja za devdeset odstotkov brezposelnih delavcev, ki predstavljajo vse narodnosti, a največ je domačinov. Domačini so najbolj pasivni, najbolj zaspani.

Tu pa tam se nekaj giblje, a tudi tu je več hysteričnosti kakor smotrene akcije pod vodstvom razuma. Ekstremisti na vseh koncih bi radi izkoristili maso brezposelnih in in nje rekrutirali svoje pristaje. A koliko jih dobe?

Poročajo o masnih demonstracijah in pohodih. Komunisti so silno aktivni in v vseh industrijskih mestih imajo "avete brezposelnih" (councils of unemployed), ali to so le njihovi pristaji; pišejo o tisočih, pa so le stotine in večinoma tujerodci, ki so že obupali nad vsem in sanjajo samo še o revoluciji. Na drugi strani je katoliški duhoven Cox v Pittsburghu zbral skupaj nekaj tisoč katoliških brezposelnih, katere vodi naokrog v pohodih in si dala reklamo na njihov račun. Vse skupaj ni nič. Prazen krik. Odmev hysterije. Nobenega programa in nobenega cilja.

Prave organizacije brezposelnih ni—organizacije, ki bi obsegala večino brezposelnih delavcev, domačinov, in ki bi imela konstruktiven program in razumno vodstvo. Zavednosti manjka. Večina čaka, da se leto popelje nov ameriški odrešnik, nov Mojzes, ki bo zmagal pri volitvah in potem popelje Ameriko v novo dobo prosperitete.

Bolezen je ista

Amerika ima zaščitno carino, še vedno ima zlato valuto in nima "dole"—po angleško reče—za brezposelne delavce. Kljub temu trpi na depresiji kakor Anglija, ki doalej ni imela carine, ki se je lani iznebila zlata valute in ki plačuje—čprav nižjano—"dolo" brezposelnim. Pray smo vedno ališali, da je ekonomska kriza v Angliji precej kriva njena svobodna trgovina in "dola." Kaj je pa zakrivilo ameriško krizo? Angleška zbornica je zdaj sprejela sistem carinskih tarifov. Poslanci delavske stranke, ki so pobijali ta sistem, so opozorili pristaje vlade na Združene države, ki imajo še od nekdanj carinski zid in danes imajo največje ekonomsko krizo v zgodovini kljub carini in zlati valutni in kljub temu, da jih evropska dola še ni "korumpirala."

George Lansbury, vodja delavske opozicije v angleškem parlamentu, je moško konstatiral sledečo resnico:

"V Ameriki je danes osem do deset milijonov brezposelnih in njih otroci umirajo gladi. Istradani ljudje padajo na cestah od slabosti. Ali veste, zakaj so take razmere v Ameriki, kjer nimajo stroškov državne podpore za brezposelne delavce in kjer je še vedno siati standard in veljavi? Zakaj ni tam nič bolje kot je v Angliji? Zato ne, ker obe deželi, Anglija in Amerika, proizvajata blago za profit lastnikov tovarn in trgov, ne pa za potrebe ljudstva. To je glavni vzrok krize. Carina, slabi ali nealati standard in vsa ostala krparija ne bo odpravila tega vzroka."

Yes, sir! Tako je. Amerika in Anglija (in vse ostale kapitalistične dežele) trpita na eni in isti organski bolezni—na kapitalizmu. Simptomi te bolezni so povzod enaki.

Liga narodov debilitira. Japonska pa bombardira.

Glasovi iz naselbin

Se ni pozabljeno!

Sheboygan, Wis. — Da je dnevniki Prosveta močno razširjen v Sheboyganški naselbini, je v dokaz to, da ga čitajo tudi pristajši nasprotnega tabora. In ker se za živo Prosveto močno zanima vsa naselbina, se je včasih poslužilo pod različni pretekli tuji kravljipotičarji, kadar gre za njihove koristi, kajti tem vse prav pride.

Tako vidimo, da se je dnevniki Prosvete te dni poslužili tudi gospod Leo Majcen, ki v 46. številki od 27. feb. oglašja nekaj o nekem "pevskem zboru", za katerega jaz nič ne vem. Vem pa, da se g. L. M. ni upal zapisati pravih imena; gotovo se je bal, da v listu kot je Prosveta njegov dopis mogoče ne bi našel prostora. Zato naj mu jaz pomagam. On bi bil moral pravilno zapisati: "Zbor slovenske cerkve bo imeel koncert", kar pa bi se seveda ne glasilo nič pristočno v dnevniki Prosveti, katerega je gospodar SNPJ in njeno članstvo.

Da pa ne bo L. M. mislil, da je pozabljeno, kar je pred letom pisal v A. S. o pogrebu člana SNPJ, mu svetujem, naj stvari, za katere se on tako zanima, poroča v listih svojega kalibra. V listu kot je Prosveta, last članstva SNPJ, o katerih se je on prav po hribovsko izrazil, naj ne pričakuje uspeha. Da mu ne bo treba izpuščati dopolnilnih besed, se naj poslužijo prihodnjih zgoraj navedenega tiska.

Strigelj.

Razcepljena fronta

Virginia, Minn. — Pred kratkim je v Prosveti izšel uredniški članek "Združevanje delavskih strank", kar je zelo na mešu.

V težkih časih krize je združevanje delavskih strank neobhodna potreba, ker le v enotni fronti je pričakovati uspeha. To je dejstvo, katerega ne more nikdo zanikati. Vprašanje je: kako je prišlo do take razdržitve med delavskimi vrstami, ki imajo vendar ene in iste interese ter cilje, čemu so se tedaj razcepili v stranke, kateri vzroki so povzročili to razcepitve? V odgovor temu vprašanju ne moremo drugače navesti kakor: vzroki za tako razcepitve so ali v brezbrilni trmi, ali v nevednosti nekaterih posameznikov, ki se misle iz malenkosti, iz zastoja, iz neustrečnosti, neuspehov nastalih v preteklosti. Drugih vzrokov ni. Edina aradstva proti tem vzrokom so: zibanje, krepak tok energije, katerega bo odstranila stroka razoplenja ter priveda stranke v enotno fronto. Članek opozarja naše dopisnike, ki so se zavzeli za to stvar, da naj popuste, da je ves njihov trud zaman, ker Prosveto čitajo le slovenski delavci. Američani je ne razumejo ter da smo slovenski delavci v vojni manjšini, zato ne bomo odličevali pri združevanju teh delavskih strank, ker nismo stranku, ampak je pritisklina in Američani imajo vodstvo.

To je mnenje člankarja, ali tako mnenje je zmotno, zato ga je treba vzeti na muho. Članek se ne zaveda, v kako veliki meri Prosveta vrši svojo misljo v Ameriki, ne zaveda se, da Prosveta krepko vpliva na razvoj slovenskega delavstva, katero je v vednem stiku s Američani ter vpliva celo izven nje. Ravno danes sem prejel pismo iz starega kraja, v njem me vprašujejo, da naj jim pošljem Prosveto, da se bodo malo razgledali kako se nam godi v Ameriki. Podcenjujejo samega sebe, ker se ne poznajo. Oziroma se po Ameriki, oziroma se povzod koderkoli hočemo, pa ne bomo našli časopisa, ki bi se meril s Prosveto ter njenim razvitimi dopisniki, bogatim gradivju, ki ga prinaša čitalcem na svojih malih, a dobro izrabljenih straneh. Ne, Američani nimajo takega lista, da bi ga lahko imeli še boljšega. Prosveta krepko vpliva na ves ameriški življenjski, zato, ako dopisniki pišejo v Prosveto za združitev delavskih strank, ni tako delo izgubljeno, ampak je delo, ki dviga svojo težo, svoj del, trud, na svojem mestu. Dopisniki si potem takega dela vsebujejo svoje moči za nastop med Američani in ga tudi mnogo lažje izvajajo med njimi.

Pred kratkim sem omenil na tem mestu, ako hočemo gospodarsko uspeti, ako hočemo rešiti probleme, ki so pred nami, naše

širša, mednarodna, naša notranja vstopanja, moramo začeti in delovati, najprvo med seboj, v nas samih, zakaj združevanje ni storija tisoč in ene noči, ampak akcija, pokret volje posameznikov, ki so se razgledali ter spoznali zmotna pota, po katerih so hodili ali hodijo. To je dejstvo, katerega je treba imeti vedno pred očmi. V tej akciji za združitev delavskih strank naletamo v vsakem mestu na isti zid, ki je tudi kakor vsi drugi zidovi kapitalističnega značaja. Pogleda manjka. Energije ni. Ali kdor ima kak pogled v te razmere, bo začel tudi energijo, ki je glavna potreba v vsaki akciji. Tu je treba shodov, direktnih razmotiranj, gibanja, ki bo razpršilo zastoje med strankami, tu je treba dotika, vezli, katere družil razdeljane dele v celoto.

Komunistično časopisje v Ameriki je na slabih nogah, bori se za razmah med delavstvom, ali delavstvo šivotalet med kapitalističnim časopisjem, ki vodi k nevednosti in strahu, v preteklost, v izkustva, katere jim ne koristijo. Komunistično časopisje prezre delavske slabosti, ker upa, da se bo po tej poti poprej razmahnilo. Ali v slabostih ni razmahov. Komunistično časopisje mora naviti druge strune, bližje, doma mora urediti svoje notranje zadeve med delavstvom, se mora dvigniti nad nje, vzdrževati železno disciplino. Razdruteni deli potrebujejo ogromne moči za zblizanje, ogromne moči za vzdrževanje enega bitja — sloge. Kapitalistično časopisje živi na izkustvih preteklosti, katerega so zanič. Kar je bilo pred dvajsetimi leti, ni važno za nas, na ono se ne bomo opirali. Življenje in čas kreata naprej, živeti le danes, našemu času ter se na tega opirati, to je kar štaje. Preteklost je slab vodnik. Delavstvo ima pred sabo en sam cilj, en namen, zato je brezumno graditi med sabo kitajsko steno, brezumno odbljati stike ter družabno medsebojno ter med tujerodnim delavstvom to ali one rase.

Ne, delavstvo mora preko razkolov, preko slabosti in tudi preko uspehov naprej, vse dalje naprej. In v tem boju ni trud naših čitalcev, dopisnikov našega delavstva zaman, temveč se bo bogato napačal, ker je na mestu, zato širite Prosveto povsod. Vaš trud ni zaman!

Nedavno je bil v Prosveti priobčen dopis iz starega kraja, poročilo, da se Ivan Molekova pesem "Mi vsi" prevaja v tuje jezike, ter da je zadnjič išla v srbsko-hrvatskem koledarju na prvih straneh. Danes dodam še nekaj besed o organizaciji, ki je velika potreba za naše razmere in tudi nov glas, kateri se ni prodri v tisto globino kakor zaaluzi.

Zmotno ravnanje

Onkmost, Pa. — Consumer Coal Co. je popolnoma ustavila obrat za par mesecev, pa tudi tovarne slabo obratujejo — 1-2 dni na teden, nekatere so pa zaprte. Še ko smo delali mo je za slabo izhajali, sedaj pa še tega ni, kar je pač slabo tudi za letošnje, kajti člani ne zmorejo zaslužiti.

Vsekakor bo treba, da se delavstvo prebudi in volji svoje ljudi, ki bodo delali za njegovo interese. Kot vidim v Prosveti, soc. stranka se precej posodno napreduje. Da bi le delavci imeli letošnje volitve sebi v prid, da bi oddali svoje glasove delavskimi kandidatom. Mnogo jih ostane doma s izgovorom:

Če bi socialisti itak ne bodo nikdar izvoljeni. To je zmotno ravnanje, ki nas bica prav sedaj od vsaki strani. Zakaj se pa kapitalisti tako pehaajo za glasovi? Zato, ker se zavedajo tega pomena. Vaak delavec, ki ima količjak čuta in pameti, se mora v teh rešnih časih zavestiti in prebuditi ter priti do prepričanja, da pomagata delavski stvari vselej in povsod. Poglejmo rudarja, kako mora danes delati, da herno preživi sebe in svoje družino. Prej so vsi delavci nekoč tehtali, sedaj pa nič več. Pa saj smo v mnogih slučajih sami krivi, ker nismo združeni kot Coxova procesija. Poglejmo naše rmege brate na Daljnem vzhodu, kako se bijejo med seboj, in če se bijeta dva, se tretji smeti. Ali je to potrebno? Prebudimo se!

Louis Flak.

Privedite klub št. 5 JSZ

Johnstown, Pa. — Soc. klub št. 5 JSZ bo imel skupno s mladinskimi odelkom prireditev v soboto 12. marca v Slovenskem izobraževalnem domu na Franklinu. Na sporedu bo šoloigra "Vinning widow" in komičen prizor "Kmet in fotograf". Obe predstavi bosta vseskozi zabavni, in da se boote enkrat politano nasmejali, ni dvoma. Po sporedu bo prosta zabava in ples. Vstopnina za vse to je 25c za odrasle, za otroke do 14. leta 10c.

Znajo je, da priredbe kluba št. 5 so bile še vedno dobro oblikane; na njih je vedno dovolj užitika in nepriljubne zabave. Ker bo to prva klubova prireditev v tej sezoni, se nadejamo, da se rojaki in rojakinja v Johnstownu in okolici tudi sedaj odzovejo našemu vabilu ter nas posetijo na 12. marca.

M. Zabrie.

Petelinje note

W. Allquippa, Pa. — Tu nas ni mnogo Slovencev, po milijonu pa nas je precej, tudi takih, ki štejejo tisoče, ki jih še niso videli, napolnikov pa jim ni treba, kakor ne petelinu not, ker zna iz glave peti svoj kikiriki. Delavske razmere so še vedno na mrtvi točki, zato imajo vsi lepo priliko, da se s sovražniki spravijo. Mialim, da jih pride pri tem name največ — obracunov. Pa to sem že prej vedela, ko je bil moj mož še živ.

Povsod se dobe škodoželjniji, tako so se tudi tukaj. Pa se je nekdo "obesil" na telefon in naznanil poljeji, da imam jaz v posesti 40 galsonov v kleti za kopane tiste kajlice, a katere si vsak ismed nas rad grlo primaze. Če bi vedela, se za enega temperendnika med nami, bi podvezela korake, da bi mu kupili sloto medaljo. Pa so prišli moje peštave, našli niso nič nevarnega, si zatočili nedolžno vodo, kar je bilo zraven so pa s seboj prinesli. Kazen je bila 30 dni zapora in 25 dol. Ker vem, da bo dotični povzročitelj bral ta dopis, se mu zahvalim za trud in lepo delo — Mary Zagar.

Morda je le trik

Monroe, Mich. — Pred kratkim je River Raisin Paper kompanija pričela obrat v tovarni št. 1 in dohala 76 mož. Sedaj ta družba obratuje s polno paro in s vsemi delavci kot prej. Dotična tovarna je zaprta vrata prošlega sept. Torej se je prosperiteta priklatila sem, a za koliko časa? Družba uposljuje 700 ljudi. Nič se ne ve, če bo delo trajno ali ne, kar ne morejo potrditi niti družbeni uradniki. Morda pa je vse skupaj kapitalističen trik.

Frank Kroll.

Ta je pa lep!

Cleveland, O. — Ne, ne, naši pristajši revolucionarji nas ne napadajo, oni govorijo samo resnico. Dne 14. februarja smo imeli sejo in nam je neki zagovornik "Mednarodne obrane" povedal, da je ta organizacija že veliko dobrega storila, ravno sedaj pa je osvobodila dva komuniste iz ječe v Pittsburghu, Pa. (Muselin in Tom Zima, Milan Rešetar pa je umrl v zaporu.) Ko pa smo prejeli sobotino Prosveto v pondeljek 15. februarja, pa smo čitali, da jima je pomilostitev izposlovala American Civil Liberties unija. Torej kdo je tukaj lagal? Federated Press, ki je poročal Prosveti, ali dotični zagovornik "Mednarodne obrane"?

Nadalje čitamo v Prosveti, da je bil dne 30. Jan. 1932 poslan protest vojnemu tajniku po American Civil Liberties uniji, v pomnežnih izdajah pa, da je ta organizacija urgirala, da prosekutor Newill v Uniontownu, Pa., ponovno obtoži superintendenta Pittsburgh Coal Co. zaradi umorva Mike Philipoviča itd. Pa nam povedo naši prijatelji, ki se hodejo z nami združiti, da je to buržoasna organizacija. Jaz bi bilo pred začetkom?

(Dalje na 2. strani.)

Naši čuti so nepopolni

Vsako spoznanje sveta se izvrši s pomočjo naših čutil — pogreška ali nepopolnost v čutilu se bo torej odražala v pogrešnih in nepopolnih naziranjih. Naša čutila pa so v resnici nepopolna. Od vsega, kar se dogaja okoli nas nam nudijo tako rekoč samo majhen izrez in drugače ne upoštevajo. Razen tega je cela vrsta pojavov, ki jih z našimi čutili sploh ne moremo dojeti.

Takšen pojav je n. pr. elektrika. Vzemimo, da je planinec v času, ko se pripravlja nevihta, v bližini kakšnega gorskega vrha. Zrak je v tej okolščini tako nabit z elektriko, da se celo iz železnih delov, kakor iz konice cepina, krešejo iskre — planinec pa čisto telesno ne čuti ničesar. Šele opazovanje cepina, grmenje itd. ga bo opozorilo na pretečo nevarnost. Seveda čutimo učinke tokov visoke napetosti, n. pr. električne udarce, toda posebnega sprejemnega organa za elektriko samo nimamo. Ta nedostatek se pa končno izkaže kot prednost — predstavljamo si n. pr., kako bi bilo z nami, če bi morali čutili vsako spremembo električnega stanja v ozračju in vsak radfo val, ki kroji okoli zemlje!

Posebno nepopolno je naše optično čutilo, oko. Prihrerjajmo ga samo z lečnim sistemom kakšnega popolnejšega fotografskega aparata. Okroglina roženice ni n. pr., nikoli tako točna kakor jo lahko dosežemo pri precizijaki leči, vidno polje je pri očesu proti robu prehitro neostro itd. Takšne pogreške bi smatrali pri leči za velike pogreške. Ali drug primer: oddaljene luči se nam vidijo ponochi kakor žareče zvezde z nepravilnimi snopi žarkov, čeprav je svetloba teh luči vendar enakomerno razdeljena. Ta napaka je posledica nepravilnega lomljenja svetlobe na površini našega očesa, ki je vedno vialno. Ze slavnji fizik Helmholtz je proglašil oko zaradi takšnih nepopolnosti za pogrešen izdelek narave.

Seveda pa ne smemo pozabiti na to, da oko v mnogih ozirih vendarle prekaša še tako dovršeno lečo, n. pr. kar se tiče gledanja barv in prostornega gledanja. Vendar nam posreduje le majhen del tega, kar bi se dalo videti. Oko je občutljivo namreč samo za določene svetlobne valovne dolžine. Take zvanih infrardečih žarkov ne vidimo, temveč jih le občutimo kot toploto. Prav tako ne vidimo ultravioletnih žarkov, čeprav zelo močno učinkujejo na kožo. Fotografska plošča pa je baš za ultravioleto žarke zelo občutljiva in tudi marsikatera drobna živali n. pr. mravlje, lahko gledajo žarke, ki jih mi ne vidimo.

Prav tako je z našim sluhom, ki dojema le zvoke določenega področja nihlajev. Čujemo zvoke s 16 nihlajev v sekundi do zvkov 20,000 nihlajev. Kakor pri vidu, nas tudi pri aluhu marsikatera živali močno prekašajo. Slične nepopolnosti bi lahko našli tudi za tip, okus in vonj.

Posebno očitno "pogreško" narave predstavljajo organi, ki jih naše telo vsebuje, a jih sploh ne potrebuje. Takšen organ je slavi slepič, ki je postal z razvojem človeka čisto odveč, razen tega pa predstavlja neprestan vir nevarnosti za človeško zdravje in življenje. Telo ima potem še polno podobnih spominkov na nekdanje razvojne stopnje človeštva. Tako nosi še danes celo številce majhnih, zakrnelih kosti na hrbtnici, ki so ostanek nekdanjega človeškega — repa.

Nova teorija o sestavi materije

Med onimi ameriški učenci, ki pobijajo Jeansa in Eddingtona iz Anglije o uničevanju vsemirja, je tudi dr. William D. MacMillan, profesor matematične astronomije na čikaški univerzi.

Dr. MacMillan je pred kratkim razložil svojo novo teorijo o fizikalnem sistemu snovi. Do danes ima fizikalna veda elektron za najmanjšo edinicno snovi, MacMillan pa pravi, da ni nobenega dokaza za to; na podlagi njegove teorije je elektron lahko cel sistem neodkritih in še manjših teles, dasi danes še nimamo pripomočkov, da bi jih izsledili. Saj so tudi o atomu rekli — dokler nista bila odkrita elektron in proton — do je to zadnji delec snovi, ki se "ne da več deliti," pa so se motili. Prav tako se motijo o elektronu.

MacMillanova teorija je, da je bistvo snovi neuničljiva in valed tega se vsemirje ne uničuje, temveč samo izpreminja; kolikor se vsemirje razkrajja, toliko se obnavlja ali nanovo poraja iz onih še neznanih drobnih sistemov materije, ki so skriti v elektronih. Na ta način je v vsemirju ravnovesje: življenje in smrt.

Dr. MacMillan meni, da obstoji velika možnost za eksistenco tisočerih planetov, raztresenih po vsemirju, na katerih so forme življenja, ki so tako daleč nad nami v razvoju kakor smo mi nad enostajničnimi organizmi.

Atomi, iz katerih se grade elementi planetov in solne, zajemajo svojo energijo iz svetlobe, ki prihaja iz daljave milijon do 150 milijonov svetlobnih let. Kvantum svetlobe izgubi na tej poti eden odstotek svoje energije v 17,600,000 letih. To izgubo absorbirajo omenjeni subelektronski sistemi, ki obratno s svojimi neprestano gradečimi procesi jamčijo vsemirju večno obnavljanje.

MacMillan tudi pravi, ako je Jeans-Eddingtonova teorija resnična, tedaj to pomeni, da vsemirje, ki se lahko uniči popolnoma, je potemtakem moralo imeti tudi začetek. Nemogoče si je misliti absolutnega konca brez absolutnega začetka, pa naj je bil ta začetek pred milijoni, trilijoni ali centilijoni let. Kaj je pa bilo pred začetkom?

Nehotna žrtve japonskega imperijalizma: Staro Kitajsko, katero so japonski vojaki ustrelili v okolici Bangaja. Kakor poveljuje ameriški opozovalci, so Japanci postrelili na stolice kitajskih žensk in otrok.

Vesti iz Jugoslavije

(glavna poročila iz Jugoslavije)

Ljubljana, 9. febr. 1932.

Vlomilci na Dolenskem

Pred novomeškimi sodniki se je vršila razprava proti 12 obtožencem in obtoženkam, ki so vlamjali in jemali tuje blago po Dolenskem. Njih vodja je bil Alojz Sotlar. Vsi obtoženi in obtoženke so svoja dejanja priznali in tako so sodniki kar hitro izrekli obsodbo: Sotlar je bil obsojen na 12 let robije, Franc Rozmar na 10 let, Franc Hočvar na 20 mesecev, Frank Gregorič na 3 leta, Franc Krašovec na 10 mesecev strogega zapore, Ivan Mikec na 8 mesecev, Karl Kovarič na 4 leta in dva meseca robije, Marija Jerman na 4 leta robije, Ana Trtnikova na 10 mesecev strogega zapore, Angela Gelbfarbova na 6 mesecev strogega zapore, Neža Gregoričeva je bila oproščena, Ferdinandu Moletu, ki sedi v mariborski kaznici, pa kazen ni bila zvišana.

Samomor jeseniškega delavca

V soboto 6. febr. se je zastrupil na Jesenicah v svojem stanovanju v Kurji vasi 37-letni Alojzij Bobič, delavec v tovarni Kranjske industrijske družbe. Prepeljali so ga naglo k zdravniku, toda vsaka pomoč je bila zaman. Bobič je zastrupljen po dolegel. V samomor je tiral Bobič obup zaradi neozdravljive bolezni, ki si jo je bil nakopal v vojni, kjer so mu skupaj plini pokvarili oči ter se je zdravil v Gradcu in na Dunaju. Zdravljen je ni imelo posebnega uspeha in Bobič je na oči čimdalje bolj pešal. Zbal se je popolne osepitve. Zato si je vzel življenje. Zapušča vdovo in dva majhna otroka.

Smrtna nesreča kolesarja

V bližini Sv. Lenarta v Slov. gorah se je pripetila težka nezgoda, ki je zahtevala človeško življenje. Posesnik France Podlipnik, star 65 let, se je peljal na kolesu iz vasi ter po nesrečnem naključju žepal naravnost v nasproti vozeči avto dr. Goriška. Avto je vrgel Podlipnika s tako silo v obcestni jarek, da je Podlipnik nezavesten obležal. Voznik avta je naložil ponesrečenca na avto ter odpeljal v Sv. Lenart, odkoder so gasilci z avtom prepeljali Podlipnika proti Mariboru; vendar je Podlipnik že spomota težkim poškodbam podlegel. Namesto v bolnico, ko ga prepeljali v mariborsko mrtvašnico. Doma je bil iz Novega Marofa.

Smrtna nesreča pri Ajdovščini

Dne 3. febr. se je pripetila na cesti iz Ajdovščine proti Colu pri Zavetniku smrtna nesreča. Kmet Matej Bajc se je vračal domov z vozom, ki sta ga vlekla dva vola. Ko je privozil nasproti težak tovorni avto, je skočil Bajc z voza, da bi stopil k volom, pa je skočil naravnost pred naglo vozeči avto, ki ga je podrl in mu strl glavo, da je Bajc obležal na mestu mrtev.

Mohorkov pajdaš pred sodniki

Mnogo zločinov, vlomov in napadov v mariborski okolici je izvršil stari hudočelec Rudolf Mohorko, ki so ga lani prijeli, a se je v mariborskem zaporu obesil. Pred samomorom pa je še izdal razne svoje pajdaše, med njimi tudi Franceta Zebca, lončarja iz Podlove. Po Mohorkovih izpovedbah je Zebec skupno z Mohorkom napadel leta 1926 posestniko Ano Friedauerjevo in Ivaniko Drevenškovo, kesneje zidarja Antona Španingerja, ter zakrivil še druge prestopke. Zebec seveda po smrti Mohorka zanika vso krivdo in pravi, da se je sicer poznal z Mohorkom, nikdar pa ni skupno z njim delal prepovedanih reči. Toda Drevenškova je spoznala v Zebcu drugega napadalca, obremenilo je izpovedal za obtoženca tudi oče, in tako so sodniki včeraj 8. februarja obsodili Zebca na 5 let ječe.

Umrlj so: V Leoniču v Ljubljani je umrl po dolgi bolezni prekrist ljubljanske Kreditne banke Karl Polič, star 45 let. — V Ljubljani je umrl Jernej Lotra, v Pobrezju pri Mariboru 20-letna dijakinja Lidija Lukežičeva, v celjski bolnici 70-letni tovarniški upokojenec Jakob Kolar od St. Jurja ob južni železnici, v mestu je umrl 14-letni sin geometra Raško Luger iz Splita; v St. Jerneju na Dolenskem

17-letna Tončka Bambičeva za tuberkulozo, v Trnovljah pri Celju 79-letna Marija Novačanova.

Tragična smrt otroka

V Mostah je 7-mesečni sinček sluge na carinarice Marijan Plečko v nedeljo 7. feb. popoldne v trenutku, ko je bil sam v sobi, iztaknil neko steklenico sone kisline ter izpil vsebino. Mati je našla otroka, ki je kričal in vokal. Odnosla ga je v bolnico, kjer so ji svetovali, naj takoj odnese otroka v otroško bolnico, česar pa mati ni storila, ker ni zaupala otroški bolnici. Stanje otroka pa se je poslabšalo in naslednjega dne je umrl.

Nekaj vesti iz Vipavskega

V Vrhopolju je nastal zadnje dni v stanovanju posestnika Tomaziča požar, ki je uničil vso hišo ter tudi hišo sosedu Pravluja. Škoda je krog 40.000 lir. — Na Rihenbergu pa je uničil ogenj gospodarski posojilni postojlnikov Vidmarja in Zerjala ter imata škodo krog 100.000 lir. — Pri Sv. Križu so našli agentje finančne struže v stanovanju Franciže Voukove staro avstrijsko puško, radi česar so ženo aretirali ter jo oddali sodišču.

Tovarna na Viru gorela

Nekdanjo Krmptičevo tiskarno na Viru pri Domžalah je podjetnik Kocijančič adaptiral za tovarno sanitetnega in obvezilnega materiala. V tovarni je bilo zaposlenih kakih 20 delavcev. V noči od ponedeljka na torek 9. feb. je radi kratkega stika nastal v podstrešju tovarne požar, ki je do štirih zjutraj kljub gašenju upepeli vso stavbo do tal. Požar je bil silovit in velika je bila nevarnost, da utegne požar uničiti tudi sosedne stavbe. Ugodnemu vetru je pripisovati, da je nosil zublje in ogorike proč od sosednih hiš, ki so bile s tem obvarovane ognja. Pogorela je vsa zaloga izdelkov in vsa stavba, tako da ima podjetnik za 520.000 Din škodo, ki pa je krita z zavarovalnico.

Brezposelnostno zavarovanje v Wisconsinu

Država Wisconsin je sprejela zakon o nezaposlenostnih odškodninah (unemployment compensation law). To je prvi zakon svoje vrste v Združenih državah in velike važnosti kot predhodnik zakonodaje na tem polju.

"Unemployment Compensation Act" države Wisconsin (tako zvanj Groves' Act) postavlja breme odpomoči proti nezaposelnosti na rame industrije. Niti delavci niti država nimajo prisipevati k tej odpomoči. Zakon je bil sprejet v posebnem zasedanju legislature, ki ga je gverner La Follette sical v to svrho.

Zakon nudi industriji priliko, da ustvari protovoljen sistem kompenzacije za nezaposlenost v toku prihodnjega podrugerega leta. Ako 1. julija 1933 manj kot polovica delodajalcev uvede protovoljni sklad za nezaposlenost, država nastopi in zavarovanje proti nezaposlenosti postane obvezno.

Po novem zakonu mora vsak delodajalec, ki ni ustanovil lastnega sklada, plačevati ne več kot 2% vseh mezdnih izplačil državnemu skladu, kjer bo to določeno na njegov račun. Ta delodajalecva rezerva se vporabi za plačevanje nezaposlenostnih odškodnin njegovim delavcem, ako jim on ne more dati vsaj polčasne zaposlenosti. Obveznost vsake družbe se omejuje na znesek, vložjen na njen račun v državnem skladu. Odškodnine se omejujejo na 50% mezde ali \$10 je tedenski minimum. Izplačljive so za ne več kot 10 tednov. Doba, tekem katere se plačuje odškodnina, je odvisna od dobe stalne zaposlenosti pred odpustitvijo. Ako rezerva v državnem skladu znaša več kot \$75 za vsakega delavca, se plačila delodajalca znižajo, tako da se s tem nagradi delodajalca, ki daje stalno delo.

Zakon nadalje določa, da vsaka vladna oblast more dati delo nezaposlenemu delavcu pri javnih gradnjah in vporabiti kot

del mezde odškodnino, ki bi jo drugače dobival od svojega gospodarja. Ako ni dela, se nezaposleni delavec, dobivajo odškodnino, nagovarja na obisk strokovne šole.

Zakon se tiče delavcev onih delodajalcev, ki zaposlujejo deset ali več oseb za štiri ali več mesecev tekom predhodnega leta.

Prof. Harold M. Groves, član wisconsinke legislature in predlagatelj tega zakona, komentira ta novi eksperiment v socialni zakonodaji takole:

"Zakon sicer nudi le zmerne odškodnine, ali glavni pomen te nove vrste zakonodaje obstoja v načelih, ki jih je zakon uvedel. Ta načela so sledeča:

"Delavec, ki je vložil čas in trud v podjetje, dobiva s tem položaj, ki je skoraj sličen onemu delničarja ali imejitelja obveznic. On je upravičen do nečesa več kot odpušitve brez odpovedi in do neke mere rednega dohodka. Industrija je že od zdavnaj držala rezerve za časne obresti in dividend v časih slabih poslov. Sedaj je tudi delavec vključen v to načelo rezervnih skladov.

"Zakon postavlja načelo, da industrija sama mora nositi stroške nezaposlenosti. Odškodnina za nezaposlenost gre delavcu v imenu pravice in ne miloščine.

"Zakon naglašja, da država smatra, da uprava industrije more odpraviti mnogo nezaposlenosti, ako posveti temu vprašanju toliko pažnje, kolikor je je posvetila industrialni tehniki.

"Zakon države Wisconsin je radikalno različen od evropskih sistemov zavarovanja proti nezaposlenosti. Smatra nezaposlenost kot strošek industrije, ravno tako kakor deprecijacijo, in določa, da gre ta strošek na račun "overheads" industrije. Evropski zakoni zahtevajo prispevanje od delodajalca brez oziroma na vrsto posla in na njegova prizadevanja za stabilizacijo industrije. Delodajalec tam prispeva skupaj z delavci in vlado. Tvoritelji wisconsinkega zakona so mnenja, da bo ta zakon pospešil prizadevanje delodajalcev, da se nezaposlenost zniža.

Ta novi zakon se bolj nanaša na ameriške kompenzacijske zakone kot na evropske sisteme delavskoga zavarovanja proti nezaposlenosti." — FLIS.

SKRIVNOSTNA BOLEZEN

Na Angleškem so se pojavili v zadnjem času številni primeri dolej nezane bolezni, ki se loti svojih žrtev nenadoma z vso silo, jim povzroča nude bolečine v želodcu, popolno nesposobnost, mrzlico in v mnogih primerih tudi smrt.

Najprej so to bolezen opazili pri dveh solarkah v Alperntonu. Ena je umrla še isti večer, druga naslednje jutro. Zdravnik, ki so ga bili posvali, je mislil, da sta se zastrupili s pokvarjeno hrano, šele po obdukciji so lahko ugotovili, da mora biti vzrok drugje. Londonski zdravniki so novi boleznj nadeli ime želočna hripa in pravijo, da je v zvezi z nenadnim vremenskim preobratom, ki se je izvršil v zadnjem času na Angleškem. V enem dnevu je padla temperatura na mnogih krajih za 20 do 30 stopinj. Da-li je bolezen tudi v zvezi s kakšnimi mikroorganizmi, niso še ugotovili.

ZA NAŠE FARMARJE

Piše Frank Lukacih

Taki gojilniki se rabijo le tam, kjer nameravamo gojiti veliko množino piščancev. Taka naprava je nekaj izrednega in je tudi delo veliko zmanjšano, seveda, stane tudi precej denarja. Lahko jo vidite v ceniku Brower Mfg. Co., Quincy, Ill. Pri takih napravah navadno gojijo rejci piščance vso zimo za trg in tudi spomladi za plemo. Obrisi ali plan za take naprave se tudi dobi od tovarnarjev, ki izdelujejo te naprave.

Kjer nameravamo gojiti piščance vso zimo, je priporočljivo, da napravimo grelne cevi krog in krog gojilnega postolja zunaj, da imamo v gojilni sobi vedno temperaturo od 60 do 70° F. brez gojilnih naprav. Tak način nam tudi omogoča držati bolj enakomerno temperaturo pod gojilnikom.

Kakšen gojilnik naj izberemo

Izbiranje pravega gojilnika je zelo velike važnosti. Pocen gojilnika nikdar ne kupujmo, ker bomo imeli v njem večkratno izrubo, kakor če plačamo nekaj več za dobrega. Poleg tega nam pa še prihrani mnogo dela in časa, če si kupimo dober material. Včasih se nam izplača dober gojilnik že prvo sezono gojenja. Odgovorimo več piščancev, ker zmanjšamo pogine, odredimo zdravjša, močnejša in krepkejša piščeta z dobrimi pripravami.

Gledati moramo, da je gojilnik napravljen iz dobrega blaga in da je thermostat pravilno napravljen. Thermostat je oni del naprave v gojilniku, ki nam regulira, oziroma pomaga regulirati temperaturo, da je enakomerna, kakršno potrebujemo.

Slabo napravljen thermostat nam lahko povzroči, da imamo med gojenjem previsoko ali pa prenizko temperaturo, ako ni pravilno napravljen. Ako imamo prenizko temperaturo, lahko premrazimo piščance, se prehlade in dobe pljučnico ali pa kako drugo bolezen.

Farmar, ki namerava odgojiti krog 400 piščancev, rabi dva gojilnika, enega za prvo gojenje in drugega za drugo. Za nadaljnjih 400 zopet dva itd. Na ta način imamo in gojimo piščeta na prostoru in vse pod pokrivalom.

Kako ravnanj z gojilnikom

Navadno imamo piščance v valnikih od 24 do 36 ur po izvalitvi brez jedi. Predno jih presejimo v gojilnik, v njem zakurimo, gremo in imamo v teku gojilnik od 3 do 4 dni, da napravimo pravilno temperaturo za sprejem piščancev. Pričetnik naj prične s delom gojenja zelo previdno.

Zgodnji pogin pri piščancih se najhitreje pripeti takrat, kadar se selijo iz valnika v gojilnik, zato je zelo potrebno, da imamo v gojilniku pripravljeno pravilno temperaturo ob premeščenju piščancev. V mrzlih časih moramo seliti piščance vedno v zaprtih škatljah ali v pokritih cajnah. Kihar položimo piščeta pod kapo v gojilnik, naj bo temperatura 95° F. Pod gojilnik potrosimo eno lico na debelo, na kratko sesekano deteljo, nemško deteljo (alfalfo) ali slamo. Če nimamo drugega, je dober tudi pesek. Ker piščanci nimajo utrjenih notranjih organov ob izvalitvi, ni pesek preveč priporoč-

ljiv. Taka strelja mora biti pogosto premenjena, ker čistoča je velike važnosti pri gojenju piščancev.

Kadar denemo piščance pod kapo gojilnika, dajmo krog in krog kape žičnato mrežo, tako da je par palcev proč od kape, da nimajo piščanci prostega izhoda po mrzli gojilni sobi in njenih kotih. Plot iz desk tudi odgovarja potrebi. Taka ograja se mora seliti in razširjati od časa do časa od kape dalje, čim starejša so piščeta. Navadno se prične z razširjevanjem že ko so piščanci stari od 4 do 5 dni in ko se privadijo vračati se pod gojilnik na toplo. Moramo paziti, da se ne prehlade.

(Dale prihodnjik)

RAZNE VESTI

Obnovitev obravnave proti rudarjem

Harian, Ky. — Tretjega marca se je na tukajšnjem sodišču pričel proces proti rudarjem. To pot si je prosekucija izbrala F. M. Bratcherja, na obravnavo pa še čaka v zaporih 39 rudarjev pod obtožbo zarote umora kompanijskega pobočnika Daniela.

Prejšnje obravnave, v katerih je bil Barnett oproščen, Jones in Hightower pa obsojena na do smrtne ječo, so se vršile v Mount Sterlingu, dvesto milj proč od Hariana. Obravnava proti Bratcherju se vrši pred notoričnim sodnikom Jonesom, ki je kot delničar sam zainteresiran v premogovne kompanije.

Situacija bi bila komična, ako ne bi šlo za življenje rudarjev in je torej povsem tragična. V tem slučaju je obrambi le toliko olajšano, da ji ne bo treba pošiljati prič dvesto milj daleč, izid obravnave pa bo najbrž enak tukaj kot v Mount Sterlingu.

Norrisov amandment gre sdaj pred državne zbornice

Washington, D. C. — Norrisov amandment zvezne ustave za odpravo kongresnega zasedanja "kruljavih rac" je bil 2. marca končno sprejet v kongresu, potem ko je bil izravnani v konferenčnem odseku, in zdaj bo izročeno posameznim državam v ratifikacijo. V sedmih letih ga morata odobriti dve tretjini državnih zbornic, predno bo veljaven del ustave; če bo sprejet, bo to dvajseti amandment. Senator Norris iz Nebraske je začel boj za ta amandment pred štirinajstimi leti.

Nasprotuje nočnemu delovniku za ženske

Boston. — Državni komisar za delo in industrije Edwin S. Smith je zavzel stališče, da bi nobena industrija v državi ne smela uposlovati delavk na nočnem štihu. To posebno ne sedaj v krizi in veliki brezposelnosti. To stališče je navedel kot odgovor Boston Heraldju, ki je v uvodnem članku pričel s kampanjo za žensko nočno delo v industrijah.

Čikaški simfonični orkester za pre vrata

Chicago. — The Chicago Symphony Orchestra, ki eksistira že 41 let, bo ob koncu te sezone prenehal poslovati za nedoločen čas. Zadnji dve sezoni je orkester naredil veliko izgubo; letošnja izguba bo znašala \$82.000. Orkester poseduje znano poslopje Orchestra Hall, Michigan ave.

Glasovi iz naselbin

(Nadaljevanje s 2. strani.)

pač rad vedel, če so tisti advokati, ki zagovarjajo njih kliente, člani njih organizacije.

To so torej tisti edini pravi odrešeniki delavca, ki po eni strani delajo revolucije, po drugi pa papadajo vae, kar ne kriči blazni bu-u-u. Ni čudo, da se nekateri sramujejo takih dejanj in bi jih radi prikrili na ta način, da bi mi ne smeli njih nesramnoti poročati javnosti. Sedaj so dobili tudi naše metropolitanske dnevnike na razpolago. Celo v "Ameriški Domovini" je bilo oglašano, da bo pri Stanišču 21. februarja zabava "Mednarodne obrane," glavni govornik pa bo Tone Ruphik iz Collinwooda, O. In "Ameriška Domovina" je ti-tisti list, ki se je zgražal nad Pravi svet, ker je priobčila dopis Anton Logarja, kjer je rekel, da je on sam poslal pet sto buržujev na oni svet v sovjetski Rusiji in da je bil Cene Arhova Leskovec priča, ko je on opravil rabeljsko delo. On je mislil takrat, da bomo strašno veselji, pa klical hura, tovariši Logar! Ker smo se amejali njegovi komunistični domišljiji in ker se ša smejemo, ga je to strašno užejilo in 20. februarja je "Enakopravnost" priobčila njegov sledeči dopis, ki je zrcalo komunistične znanosti:

"Naj javnost nekoliko izve o vodilnih socialističnih strankah. Prvič: kdo je Mussolini? Pred svetovno vojno je bil Benito Mussolini vodja italijanskih socialistov, ko pa je prišla svetovna vojna, je pa takoj vsem sporil, da morajo v vojno. Ko so oni to odklonili, jim je zagrozil, da jim bo gorje, kadar se povrne. In Musslo se je podal v vojno, kjer je postal narodnik. Ko se je povrnil v vojno, je takoj pričel organizirati fašistično stranko, in zdaj pogled, ubogi trpin: njegova stranka past ne pobije samo Italijanov, marveč tudi uboge Slovence!

In pogledja v Anglijo, kjer je socialist MacDonal vse prodal za grob, prav tako tudi nemški. Pa piše Barbé, kaj da so komunisti že narodili v Clevelandu. Mnogo več kot pa v mnogim strokovno, ko se preskablja živeti in oblačo. Nekateri kriče, da komunisti pobirajo prispevke. Če jih, jih za svoje tovariste. — Naj nikoli ne nasprotujem socialistični stranki in še pri vsaki njihovi prireditvi sem bil navzeč, toda Tone Podgoričan naj si zapomni, da je 99 procentov komunistov proti stranki, ker komunisti so v resnici najboljši; oni se ne bjeje prijeliti javnih shodov, pa naj se slednji vrste kjerkoli: ne boje sa, pustivati se v bran, kadar se hoče stroške (stirati v stanovanju). Gospod Molek pa naj si zapomni, da člani SNPJ kakor tudi narodniki Prosvete že sedaj protestirajo, da dopis, ki je pisan v komunističnem štihu, sleti v kot. Naj le, saj ne bo dlje, kot do prve konvencije SNPJ, ki se bo kmalu vršila. Ali niso dolžni komunistični narodniki prav tako dobri kakor od socialističnih? Proti temu smo protestirali vsi narodniki na zadnji seji, ki se je vršila 26. januarja.

Torej naj zadostuje, ker mi ne lajamu potihem in listre oči ne ingreše nasprotnikov. — Anton Logar." Pazil se, Tone Podgoričan, pa tudi Molek, jaz pa sem sam tudi že v strahu — kajti 500 pobitih buržujev, to niso mačje solze in mi trije bomo kar za zajtrk!

Frank Barbé.

Sec. gibanje v Mich. napreduje

Detroit, Mich. — Socialistično gibanje v državi Michigan se precej povoljno razvija. Vršijo se razna propagandistična predavanja, sklicujejo se shodi, ustanavljajo se novi klubi in stranke narašča v članstvu.

Konvencija soc. stranke je postavila kandidate za governerja in podgovernerja, treba je še listo spopolniti, tako da bomo imeli kandidate v vse urade države Michigan. To pa lahko naredimo, ako gremo na delo z združenimi močmi, to se pravi, da se zavedni delavci organiziramo in delamo roka v roki za delavski pokret. Ker se vršijo v jeseni splošne volitve, je treba, da gremo s kampanjskim delom že sedaj na plan.

Socialistična stranka je stranka delavcev, torej edino od delavcev lahko pričakujemo pomoč. Kapitalisti podpirajo svoji stranki, pa tudi delavci podpirajo kapitalistični stranki, toda indirektno. Zato je potrebno, da se delavstva zdrami, organizira in podpira svojo delavsko stranko gmetno in moralno, če hočemo, da se naš program uresniči.

Zavednemu delavstvu je tudi lahko znano, da se nam stavljo razne zapreke v napotje po vladajočem razredu, zato je težko postaviti listo kandidatov. Kapitalistični zastopniki v raznih državah zakonodajah križem Zdr. držav osvajajo zakone, da so v zvezi z ogromnim delom in stroški. Potem pa dobro plačajo svoje stalne zatsopnike, da tekem volitev vršijo njih delo, kot nabiranje podpisov za razne petičije, tiskanje raznih listin, oglašanje v časopisju itd.

Pri delavski stranki je pa to delo oteženo, ker primanjkuje sredstev še za vsakdanje življenje. Vseeno, če bi se to delo razdelilo med delavce in bi vsak izvršil svojo nalogo, bi socialistična stranka v Michiganu lahko dobila čez milijon glasov.

Eksekutiva soc. stranke za državo Michigan je sklenila prirediti veliko maškerašno veselico v prid kampanjskemu fondu. Sedelajujejo klubi vseh narodnosti in druge simpatične organizacije. Vršil se dne 9. aprila ob 7. zvečer v Fort Wayne hotelu. Vstopnina 50c v predprodajo, 75c pri vratih. Judovski sodrugi so se zavezali, da bodo sami prodali en tisoč vstopnic. Koliko bomo drugi storili?

Za proslavo Prvega maja se tudi že vršijo priprave in v to svrho je še izvoljen odbor. Dvorana Danceland je najeta za dotični dan, vogal Woodward in Forest. Več o proslavi poročano pozneje. — Peter Benedict.

Rudarji se spet gibljejo

Piney Fork, O. — Od prošle ponesrečene premogarske stavke, ki so jo vodili komunisti, so nastale v premogokopih še bolj neznosne razmere. Reducirajo mezde, povrh pa je upeljano v premogokopih hušje priganjastvo in šikaniranje, ubogi premogor pa se nima komu pritožiti, ampak mora vse potpeti in voljno prenašati gorje.

Tukajšnji premogarji so poslali delegata v Indianapolis na prošlo premogarsko konvencijo. Ko se je vrnil, je prinesel slaba poročila s konvencije. Lewisova diktatura ostane, kar pa je velika ovira, da se mnogi premogarji branijo v UMW. Kljub vsemu temu pa se želijo premogarji organizirati, ker pravijo, da je boljše nekaj kot nič. Shodi se vršijo vsak teden, včas pa dva na teden in so dobro obiskani. Ako premogokopne družbe ne prenehajo s teroriziranjem, bo nekega dne spet izbruhnila stavka. V Hocking Valley, O., je še od 1. feb. t. l. na stavki krog 5.000 rudarjev, v Penmore distriktu pa je bila napovedana stavka za 1. marca. Premogarji pravijo, da rajše poginejo od glada kot pod zemljo.

Nace Ziemberger.

Zabava 26. marca
Cleveland, O. — Zabava kluba št. 27 in vseh njegovih odsekov se vrši v SND na 26. marca in se pričakuje velika udeležba. Vstopnina je samo 25c. Sviral bo Barbéjev orkester. Na programu bo več točk kakor tudi dobinki za najboljšie plesalce, stare in mlade. Bodeluje tudi zbor "Zarja" — stoprocentna Zarja. To je v resnici pevski zbor — vsi enega mišljenja. Med nami ni razdiračev in ne bahačev, val smo kot eden in vsak dela po svoji moči.

Volitve so minile, demokratiški šupan bo sedaj mašino "ronal" — M. Tancok.

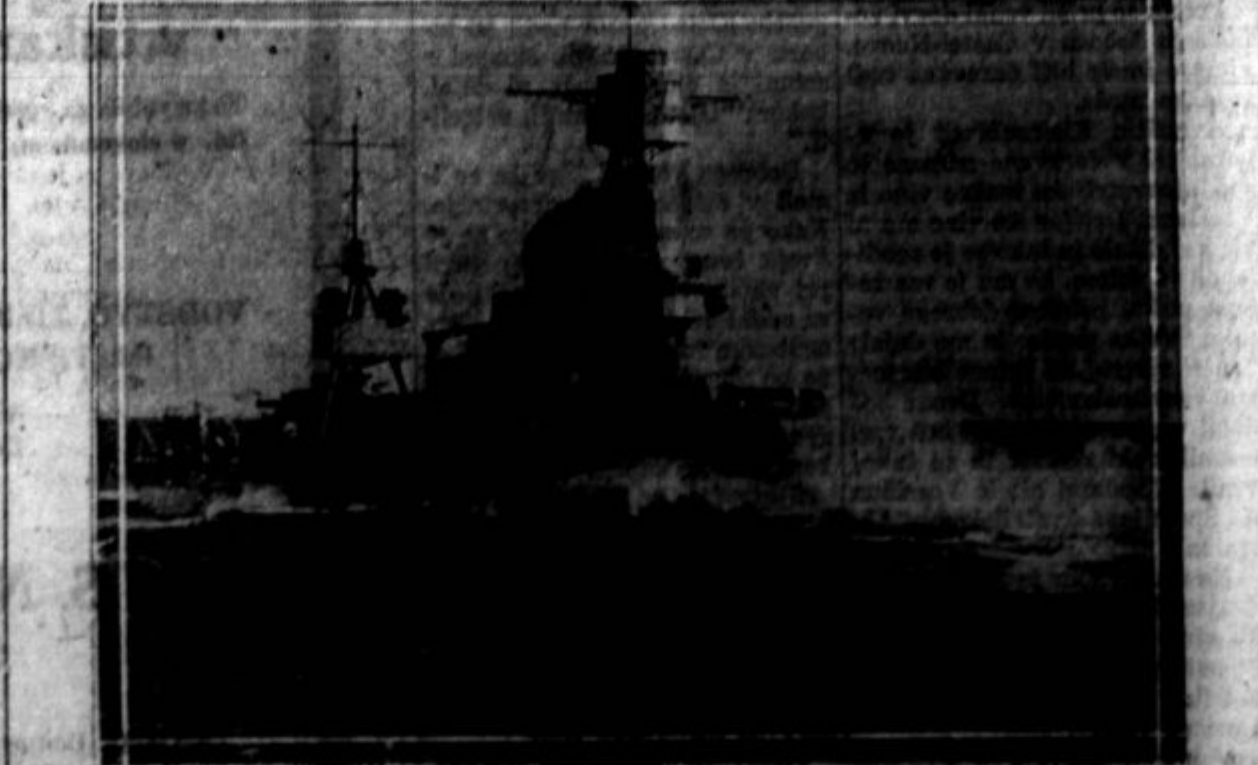
Smrtna kosa

Los Angeles, Calif. — Na 23. dec. p. l. je tukaj preminul Peter Bukovac, član društva 426 SNPJ, star 45 let in doma v Dalmaciji. Pogreb je bil 28. dec. p. l. Zapuška soprogo in v starem kraju brata ter več sorodnikov. Iskrena hvala vsem, ki so pokojnemu izkazali zadnje časti in meni pomagali v uri žalosti in spremili pokojnega k zadnjemu počitku. Hvala vsem za svetlice in društvo 426 za venco in tajniku za trud pri pogrebu. Pokojnemu soprogu ohranimo trajen spomin!

Mary Bukovac, soproga.

Vest o poštaru
Detroit, Mich. — Baš sem dobila pismo, ki me obvešča, da je moji materi Margareti Stenovec v Hartwicku, N. Y., dne 2. dec. p. l. pogorel hlev, 23 krav, 9 telet, 8 konji, 5 prašičev in nad 70 ton sena, sploh vse, kar je bilo točasno v hlevu. Domačini ne vedo kako je nastal požar. Škoda je velika, kajti livina je bila mlada in dobre pasme, zavarovalnina pa ne pokriva škode.

Louisa Spira.

Ameriški "vojni psi" (bojne ladje) vohajo po Pacifiku. Na sliki je bojna ladja "New York" na manevrih v havajskih vodah.

Elijan Rajmund:

PLIN V ZAPADNI EVROPI

(Prikaz iz bodočnosti evropskega velemešta.)

Za "Prosveto" prevedel z avtorjevim dovoljenjem Fr. W.

X.

Preostali so po odhodu nagle dvojice zapadli v mračen pomenek.

Julij je prvi začel z modrovanjem: "Svet pleše. Kdor more, se vrti, drugi pa stradajo in jih obup preganja. Toľko bede ob nezalisanem razkoju še ni nobena doba prikazala."

"Zopet se godi, da dosežamo višek," je menila Alma. "V palačah orgije, pod mostovi pa glad in smrt. A ni mogoče, kar se je včasih storilo, da bi stopili med zbičane množice in jih pokazali, kar sicer gledajo, a ne vidijo. Na vsakem vogalu preži kak plačanec, cela vojska ovaduhov stika za ljudmi ter liče žrtev."

Hilbert je poslušal, toda tudi on je povedal svoje.

Ko beda preseže svoje meje, tedaj se samo sproži. Vsekakor je bolj umreti v borbi za kos kruha, kakor pa dneve in dneve poginjati ter doživeti klaverner konec. Tudi orgije se ne morejo vršiti nemoteno. Kljub vsemu se pojavljajo izgredi. To so plamenčki ognjenika. Ko izbruhne v svoji silni veličini, poplove lava vse, kar se sedaj v orgijah koplje."

Ema je postala čudno nestrpna. "Mirujte že, samo razvnanje vas je. Ne pojmite dovolj, kako hudo je biti prikovan v ozko sobo. Vse kliče in tirja dejanj, jaz sem pa v kletki."

"S prestreljenimi peruti," je dodala Alma.

XI.

Pomenek je zmotil Riko. Vstopil je kar nenadoma in se razveselil. "Slutnje me niso varale."

"O, Riko!" se je zavzel Julij. "Si mar za kom na lovu?"

"Uganil si. Vas tri lovim. Jan me pošilja."

"Jan?"

Zdaj se je Hilbert izkazal v začudenosti prenečenega človeka.

"Da, on, je potrdil Riko. Ema se je vzpela na svoji postelji.

"Hočeš res vse tri?"

"Jaz ne, Jan pa," je pojasnil Riko.

"Čisto sama bom ostala."

"Kaj ne poznaš postav?"

"Katero?"

"Nabe."

Vmes je posegla Alma in končala pojasnjevanje.

"Riko meni tisto, ki zapoveduje koristi posameznika podrediti koristim celote."

"Ni mi povsem neznan, je odgovorila Ema. Riko jo je pa pogladil po lasih.

"Resno vzeto, jo ti dovolj spoštuj."

"Preveč. To da tukaj ležim, to ni nikomur v prid."

Alma je stopila pred Riko; "Je to važno, za kar nas kličeš?"

"In nujno?" je vprašal Hilbert.

"Oboje v najstrožjem smislu. Zelo bo prav, če se takoj odpravite. Ema bo že potrpeła. — Kraj vam je znan."

"Si ti tudi prizadet?" ga je vprašal Julij.

"Slučajno nisem in se bom z Emo kaj porazgovoril."

"Glej, da bo pogovora pravo mero," mu je nagajivo zapretila Alma. "Drugače te satožim."

"Nimam bojazni," se je nasmehnil Riko in zaprl vrata za ljudmi, ki so takoj odšli.

Z Ema sta ostala sama.

XII.

Prisedel je k njej in prisluhnil njenemu stavku.

"Mar veš, čemu so klicani?"

"Načrt za jako smel udar se izdeluje. Načrt sam je enostaven, a poizvedb, ugotovitev in priprav je mnogo treba. Stvar hočemo zgrabiti v jedru. Vsakdo na svoj način pomaga."

"Kar nič več mi ni strpeti."

"Tudi v tem stanju si lahko v pomoč?"

"Kako?"

"Kakorkoli pač."

"To ni odgovor."

"Ne more se reči: tako in prav tako bo, s tem in ravno s tem se more to storiti. Življenje nas čudno plete in gnete. Marsikdo se znajde ob nepravem času na tej zamazani zemlji. Prezgodaj ali prepozno pride. Marsikaj se zgodi nagloma, mnogi je vržen v krogotok takih dejanj, o katerih se mu še sanjalo ni. Tebi ne morem napovedati, s čim vsem moreš koristiti, a ostajam pri svoji trditvi."

XIII.

Spet je potrkalo na duri stanovanja. Vstopila je mlajša žena, svojevrstno oblečena.

Riko je strmel vanjo, pa ni mogel pravega spoznati.

Ema pa se je spremenila v vselem vzradošenju.

"Zdravstvuj mi, Greti!"

"Ti boš zdrava!"

"Čemu se čudiš, Riko?" je vprašala Ema.

"Ce ni privid, je pa očitna zmota."

Riko je strmel v neznaniko in v Emo. Neznanka se je obrnila k postelji.

"Kako si rekla? — — — Riko?"

Ema se je vylie bolečim nasmešnila.

"Gotovo. On je Riko, ti si Greti. Tujca do slej, bodita si zdaj dobra znanca."

Riko je zmajal z glavo.

"Ne vem, če sva si tako tuja."

Neznanka je pomislila, potem se ji je pa nekaj razjasnilo.

"Riko ... Znano ime. — — — O, že vem!"

Ema je stila vanjo.

"Kaj veš? Tu je skrivnost."

Neznanka je potrdila:

"Skrivnost, skrivnost, da, da. Pogumno je, da sem prišla."

Riko ji je z največjo odločnostjo pogledal v oči.

"Morda pa ne. Povej: si Greti ali nisi?"

Neznanka je postala neodločna.

"Sem ali nisem? — — — Sem."

Riko je odločno zanikal:

"Ni res! Ne govoriš resnice."

Ema je komaj vstrajala na svojem mestu.

"Riko. Kaj si dovoljuješ?"

"Razgnati meglo in priti na jasno."

Neznanka je zaprosila:

"Riko, ne izdaj me! Tudi ti, Ema, me zamolči. In oprostí mi."

Ema je zares strmel.

"Razkritja se obetajo."

Riko se je naredil omalovažujočega.

"Ne prevelika," je dejal. "Janovo hčer imaš pred sabo."

Ema je bila skoro iz sebe.

"Janovo hčer?"

"Zgubljeno Gino," je pojasnil Riko in sam smajeval z glavo.

"Tako stori naključje," se je opravičevalo razkrinkano dekle. "Ne huduj se, Ema. Ni bilo iz slih namenov."

(Dalje prihodnjak.)

javil to tudi na postaji in tričert ure nato zadovoljno sedel v vlaku, ki je vozil na Spodnje Avstrijsko.

Ta dan je potek vojaške maše motilo le grenko italijansko vino v kelihu.

Proti večeru je Avgustin Kleinschrodt spoznal, da je dobi vojak Švejk lopov, ki je pobrazil na svoje vojaške dožnosti.

Po vsem taboru je bilo slišati preklinjanje Avgustina Kleinschrodta, razlegalo se je tja do ajskih vrhov in odmevalo v Etsehtalu pri Meranu, skozi kategrga se je nekaj ur prej z zadovoljnim smehljajem peljal dobi vojak Švejk v veselji zavesti, da je izpolnil svojo dožnost.

Peljal se je po dolini, skozi predore in na vsaki postaji suho vprašal: "Voelslau, Nieder-Oesterreich?"

Končno je dobrodušno obliče dobrega vojaka Švejka ugledalo postajo Voelslau in dobi vojak Švejk je takoj pokazal možu v službeni čepici svoj vojaški potni list: "Službeno po vino."

Z veseljem nasmeškom je vprašal kje je za vojašnica.

Mož v službeni čepici je hotel videti njegovo maršruto. Dobri vojak Švejk je pojasnil, da ne ve, kaj je to maršruta.

Potem sta prišla še dva moža v čepicah in pričela Švejku pripovedovati, da je najbližja vojašnica v Korneuburgu.

Dobri vojak Švejk je torej kupil listek za v Korneuburg in se peljal dalje.

V Korneuburgu je bil železničarski polk in so se v vojašnici zelo začudili, ko se je dobi vojak Švejk mahoma sredi noči pojavil pred vrati vojašnice in pokazal straži svoj potni list: "Službeno, po vino."

"Počakali bomo do jutri," je dejal poveljnik straže, "inšpekcijaki oficir je pravkar zaspal."

Dobri vojak Švejk je legel v posteljo v trdni veri, da je napravil za državo vse, kar je mogel, in zadovoljno zaspal. Zjutraj so ga peljali v pisarno. Tam je računskem častniku pokazal svoj potni list: "Službeno po vino," s pečatom "Feldlager Castel-Nuovo, Rgt. 102, Bat. 3." in s podpisom službujočega oficirja.

Osupli podčastnik ga je peljal v polkovno pisarno, kjer ga je polkovnik pričel zasliševati:

"Pokorno javljam," je dejal dobi vojak Švejk, "prihajam po naročilo prečastitega feldkurata Kleinschrodta iz Tridenta. Pri- nesti moram osemiliterski sodček mašnega vina iz Voelslaua."

Pričelo so se posvetovati, Švejkov dobrodušni in bedasti obraz, njegovo odkrito vojaško zadržanje in njegov potni list "Službeno po vino", pravilno potrjen s pečatom in podpisom, vse to je napravilo nanje globok vtis in stvar se jim je zdela še bolj zamotana.

Razvila se je velika debata. Večina je bila mnenja, da je prečastiti feldkurat Kleinschrodt snorel in da ne kaže drugega, kakor poslati dobrega vojaka Švejka z maršruto nazaj.

Podčastnik je torej napisal za Švejka maršruto. Bil pa je dober človek in za par kilometrov se ni menil. Zato je predpisal Švejkov povratek preko Dunaja, Gradca, Zagreba in Trsta v Trident.

Vožnja naj bi trajala dva dni. Izplačali so Švejkju na roko eno krono šestdeset, podčastnik mu je kupil vozni listek in kuhar mu je iz sočutja dal tri hlebece kornisa.

V istem času je feldkurat Avgustin Kleinschrodt hodil po taboru v Castel-Nuovo, škripal z zobmi in nič drugega ni dejal, kakor: "Ujeti, privezati, ustreliti."

Dobrega vojaka Švejka so imeli v evidenci kot deserterja. Kako pa se so začudili, ko se je Švejk četrti dan ponoči pojavil pri vhodu v tabor in smehljaje se oddal svojo maršruto iz Korneuburga in potni list: "Službeno po vino". Seveda so ga takoj prijeli, ga na njegovo začudenje zvezali in ga odpeljali v barako, kamor so ga zaprli.

Zjutraj so ga ovedli v mesto v vojašnico.

Istočasno je dospelo od železničarskega polka v Korneuburgu pismo, v katerem so vpraševali polkovnika, čemu je prečastiti feldkurat Avgustin Kleinschrodt poslal vojaka Švejka v Korneuburg po voelslauko vino.

Po analizi dobrega vojaka Švejka, ki je z odkritim in blaženim smehljajem pripovedoval,

kako se je vse to zgodilo, se je vršilo veliko posvetovanje, po katerem je prečastiti vojni kurat Avgustin Kleinschrodt obiskal dobrega vojaka Švejka v zaporu.

"Ti govodo, najboljša napravila, če se daš superarbitrirati, da bomo imeli končno pred teboj mir."

Dobri vojak Švejk pa je feldkurata odkrito pogledal in dejal: "Pokorno javljam, da bom Njegovemu Velikanstvu cesarju služil do poslednjega diha."

V ZASTAVLJALNICI

Pred okencem v zastavljalnici zbrani klienti so postajali čedalje bolj nestrpni. Vsem se je mudilo, vsak bi bil rad čim prej iznebil svoje robe in dobil nekaj denarja, ki je v naših hudih časih tako krvavo potreben.

Toda nalašč je stal pri okencu že dolgo debeluh, ki je bil prinesel v zastavljalnico polno vrečo razne robe.

Kaj vse je bilo v nji! Dva ogromna srebrna svečnika, težak podstavek, staromodne žlice, vilice in noži, slati prstani, damske broške, zapestnice, medaljoni itd.

Čenilec je vse to lepo pregledal in pretehtal, rezultate svojega napornega dela pa je zapiseval na košček papirja.

Množica pred okencem je postajala nemirna. Eni so zavidali lepo rejenemu možakarju, da bo spravil toliko denarja za zastavljeno robo, drugi so se pa bali, da bo debeluh tako izčrpal blagajno, da njim ne bo nič ostalo, da se okence zapre in da bodo morali drugi dan zopet priti. Baje se to pripeti večkrat.

Vrag naj vzame tega trebušnika!

Ta čas je pa čenilec vendar le ocenil vse te zaklade, naglji se je nad svoj papir in počel.

Potem se je zvravnal, si obrisal potno čelo in dejal debeluharju:

— Gospod dobi za vse to dvatisoč dvesto cekinov.

Klient je razočaran zavihal nos in odgovoril:

— Saj toliko ne potrebujem.

— Koliko bi pa radi? — je vprašal čenilec nevoljno.

— Potreboval bi takole okrog trideset ... no, recimo naj bo štirideset cekinov, več pa nikakor ne.

Čenilec ga je ošinil s pogledom, zasmejal se je in zagodrnjal:

— Tako?! Poznamo take tipe. Kar lepo poberite svojo robo. Tu ni posejilnica. Mi ne dajemo na posodo. Škoda časa, ki sem ga izgubil z ocenjevanjem.

In k okencu se je prerinil že naslednji klient, dočim je trebušnik spravil svoje zaklade nazaj v vrečo in godrnjal ogorčeno:

— Tako jamstvo jim nudim, pa mi nočejo dati niti teh plačvir 40 cekinov. Ta je pa dobra! To so vam časi in razmere!

— Saj so vam ponujali dvatisoč dvesto, — je pripomnil nekdo za njegovim hrbtom.

— Hvala lepa, — je zagodrnjal debeluh in se obrnil, da bi videl, kdo govori. — Hvala lepa!

Se tega je treba, da bi jim plačeval oduške obresti od celih dveh tisočakov! ... Saj nisem neumen. Menda mislijo, da sem doživljal bankrot.

— Čemu ste pa prišli v zastavljalnico, če ne rabite denarja? — je vprašal naivni sosod začuden.

— Takoj vam povem, — je dejal debeluh in se prerinil skozi množico čakajočih od okenca. Prijel je soseda za gumb, da bi še njega potegnil iz gneče.

— Takoje ta stvar. Z ženo sva se namenila na počitnice, k prijateljem seveda, da bo ceneje ... A ta dragocena ropotija, kar je ima človek doma, je vedno v nevarnosti in človek se boji pustiti jo brez nadzorstva ... Saj skoro ne mine dan, da bi ne čitali v novinah, kako predrzni so vlomilci. Nobena ključavnica jih ne zadrží ... Pa tudi če bi ne bilo vlomilcev ... Časi so zdaj taki, da človek tudi služkinji ne sme zaupati ... Pobrleže jo, maha, pa jo ličite. In če jo že najdete, kaj ji hočete vzeti? Tako je torej ta reč, gospod ... Pa mi je šinila v glavo srečna misel, da bi se dala morda ta ropotija shraniti tu v zastavljalnici, kjer bi bila varna. Nekaj bi jim že plačal na obrestih, samo da bi bil rešen teh skrbi. Tako pa ... Ni mi pa prišlo na misel, da so tako pametni, da mi ne bodo naselili. Falotji grdi! Zaman sem cijazil težak tovor tako daleč ... Se priporočam, gospod!

— Takoje ta stvar. Z ženo sva se namenila na počitnice, k prijateljem seveda, da bo ceneje ... A ta dragocena ropotija, kar je ima človek doma, je vedno v nevarnosti in človek se boji pustiti jo brez nadzorstva ... Saj skoro ne mine dan, da bi ne čitali v novinah, kako predrzni so vlomilci. Nobena ključavnica jih ne zadrží ... Pa tudi če bi ne bilo vlomilcev ... Časi so zdaj taki, da človek tudi služkinji ne sme zaupati ... Pobrleže jo, maha, pa jo ličite. In če jo že najdete, kaj ji hočete vzeti? Tako je torej ta reč, gospod ... Pa mi je šinila v glavo srečna misel, da bi se dala morda ta ropotija shraniti tu v zastavljalnici, kjer bi bila varna. Nekaj bi jim že plačal na obrestih, samo da bi bil rešen teh skrbi. Tako pa ... Ni mi pa prišlo na misel, da so tako pametni, da mi ne bodo naselili. Falotji grdi! Zaman sem cijazil težak tovor tako daleč ... Se priporočam, gospod!

ZA PRAZNIKE

Velika noč se bliža. Gotovo se bodele tudi letos spomnili svojeje pr-mernim denarnim darom. Naka trvka, ki je nad 12 let pošilja denar v stari kraj točno in zanesljivo, vam nudi sledeče cene:

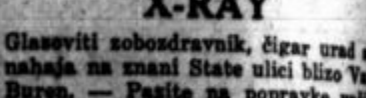
Table with exchange rates for various currencies and amounts.

Pri večjih cenah sorazmerno postopno. V navedenih cenah so vtičeni vsi stroški in prejemnik prejme denar na svoji pošti brez vsakega odbitka.

Pismo, Money Ordre itd. naslednja cena:

LEO TRAJAJŠEK (General Travel Service) 1259 Second Ave. New York, N. Y.

HAYES DENTAL

X-RAY

Glaseviti zobozdravnik, čigar urad je nahaja na znani State ulici blizu Van Buren. — Pazite na popravka vaših zob. — Izdelek in zdravljenje stroškovno in popolno. Točna postroba, zmerna cena.

Dr. ROBERT S. HOWE, upravn. 224 South State Street, Chicago, Ill.

NAS ZASTOPNIK

Br. Frank Sedminek bo obiskal naročnike in rojake po raznih naselbinah v Pennsylvaniji, W. Virginiji in v Ohio; upravnitvo priporoča rojakom in članom, da mu grede na roke k pomagajo na agtaciji za list Prosveta.

Philip Godina, upravitelj.

NAROČITE SI DNEVNIK LIST PROSVETA

Članovi brat (mostra) S. N. P. J. 1. Po obsegu 9. redice konvencije so naša listna naročila na list Prosveta in priloge eden, dva ali tri štane in ene družine in iz enega glasova k eni naročniku. List Prosveta stane za vse enake, za štane ali štane \$4.00 in eno letno naročilo. Ker pa štani še plačajo pri anonsu \$1.20 za toliko, se jim to prišteje k naročilu. Mi prištejemo enega, dva ali tri štane k eni družini k eni naročniku. Torej naša listna naročila, polni, da je list po drag na štane S. N. P. J. List Prosveta je v vseh listnina in gotovo k oboro v vsaki družini nobede, ki bi rad štala list vsak dan. Torej sedaj imajo priloge, da so tudi vi naročite za dnevnik Prosveta. Cena lista Prosveta je: Za štane, države in Kanado \$4.00 Za Člogo in Chicago je.....\$1.20

1 tiskalnik in.....\$2.00 1 tiskalnik in.....\$2.00 3 tiskalnik in.....\$3.00 3 tiskalnik in.....\$3.00

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vrsto denarja ali Money Ordre v pisnu in si naročite Prosveta, list, ki je v vseh listnina.

Pojasnje:—Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član S.N.P.J. ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bode moral štati član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveta, to takoj naznaniti upravništvu lista, in obenem doplačati dotično vrsto lista Prosveta. Ako tega ne store, tedaj mora upravništvo sništ datum za to vrsto naročnika.

PROSVETA, S.N.P.J., 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill. Priložite polnjen naročilo na list Prosveta vrste \$.....

Ime..... Čl. družina št.....

Naslov.....

Mesto..... Država.....

Nov naročnik..... Star naročnik.....

Ustavite tednik in ga priložite k moji naročilu od sledoših članov moje družine:

Ime..... Čl. družina št.....

Ime..... Čl. družina št.....

Ime..... Čl. družina št.....

Ime..... Čl. družina št.....

Ime..... Čl. družina št.....

Ime..... Čl. družina št.....

Ime..... Čl. družina št.....

Ime..... Čl. družina št.....

Ime..... Čl. družina št.....

Ime..... Čl. družina št.....

Ime..... Čl. družina št.....

Ime..... Čl. družina št.....

Ime..... Čl. družina št.....

Ime..... Čl. družina št.....

Ime..... Čl. družina št.....

Ime..... Čl. družina št.....

ŠVEJK PRED VOJNO

Švejk gre po mašno vino

Apostolski vojni vikar, doktor Koloman Belopotocky, škof antiohijski, je imenoval Avgustina Kleinschrodta za vojaškega dušnega pastirja v Tridentu. Med navadnim duhovnikom in med vojaškim duhovnikom je velika razlika. Tu se v najdovršenejši obliki združujeta vera in vojaščina. Dve povsem različni kasti sta tu zvezani. Razlika med obema vrstama dušnega pastirstva je tako velika, kakor med dragonskim poročnikom, ki v vojni akademiji poučuje jahanje in med lastnikom hipodroma.

Vojaškega duhovnika plačuje država. On je vojaški dostojanstvenik na izvestni položajni stopnji, ima pravico nositi sabljo in izizavati dvoboje. Civilni duhovnik steer tudi dobiva plačo od države, mora se pa še posebej potruditi, da izvele iz vernikov dovolj denarja za udobno življenje.

Navadnega duhovnika vojaku ni treba pozdravljati, vojaškemu dušnemu pastirju pa mora iskazati čast, ki mu gre, sicer je zaprt. Bog ima torej na zemlji dve vrsti namestnikov: take v civilu in take v uniformi. Božji služabniki v civilu morajo skrbeti za politično agitacijo, medtem ko morajo vojaški duhovniki spovedovati in zapirati vojake, na kar je ljubi bog najbrž še posebej mislil, ko je ustvaril to grešno zemljo in pozneje še Avgustina Kleinschrodta.